

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De pietate. Quæstio 101.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

eiusdem ordinis collocari. Et si hoc fieri non potest, dispensatiue debent in eisdem monasteriis recipi, ne in seculo euagentur: mutatis tamen prioribus locis, & inferioribus assignatis. Si verò ipsis ignorantibus siue ante Concilium, siue post, sint simoniacè recepti: postquam renuntiauerint, possunt de nouo recipi locis mutatis, vt dictum est*.

In hac solutione.

Ad sextum dicendum, quòd quo ad Deum sola voluntas facit simoniacum. Sed quo ad pœnam ecclesiasticam exteriorem non punitur vt simoniacus, vt abrenuntiare teneatur, sed debet de mala intentione pœnitere.

Ad septimum dicendum, quòd dispensare cum eo qui est beneficiatus simoniacè scienter, solus Papa potest. In alijs autem casibus potest etiam episcopus dispensare: ita tamen quòd prius abrenuntiet quod simoniacè acquisiuit, & tunc dispensationem consequatur: vel paruam, vt habeat laicam communionem: vel magnam, vt post pœnitentiam in alia Ecclesia in suo ordine remaneat: vel maiorem, vt remaneat in eadem, sed in minoribus ordinibus: vel maximam, vt in eadem Ecclesia etiam maiores ordines exequatur, non tamen prælationem accipiat.

QVÆST. C I.

De Pietate, in quatuor articulos diuisa.

D Binde post religionem considerandum est de pietate: cuius opposita vitia ex ipsius consideratione innotescunt.

- ¶ Circa pietatem ergo quæruntur quatuor.
- ¶ Primo, ad quos pietas se extendat.
- ¶ Secundo, quid per pietatem aliquibus exhibeatur.
- ¶ Tertio, virum pietas sit specialis virtus?
- ¶ Quarto, virum religionis obtentu sit pietatis officium prætermittendum?

ARTI C. I.
 Vtrum pietas se extendat ad determinatas personas aliquorum hominum?

535

3 d. 33 q.

3 ar. 4 q.

1 cor. 9

ad 2. 9

1 Tim 4.

lect. 2. 9

co. 1.

* cap. 1. a

med. 10. 5

† lib. 1. c.

32. parū

ante me-

diū, 10. 3.

* lib. 1. c.

30. parū

ante me-

diū, 10. 3.

* lib. 8. c.

11 et 12.

10. 5.

† glos in-

terl. ibid.

* lib. 2. de

Inuēt. in

fol. 4. an-

te fin. lib.

AD primum sic proceditur. Videtur, quod pietas non se extendat ad determinatas personas aliquorum hominum. Dicit enim Augustinus in 10. de ciuitate Dei *, quod pietas proprie Dei cultus intelligi solet, quam Graeci Eusebiam vocant. Sed Dei cultus non dicitur per comparisonem ad homines, sed solum ad Deum. Ergo pietas non se extendit determinate ad aliquas hominum personas.

Q 2 Præterea, Gregorius dicit in 5. Moral. † Pietas in die suo conuiuium exhibet, quia cordis viscera misericordiae operibus replet. Sed opera misericordiae sunt omnibus exhibenda; ut patet per Augustinum in 1. de doctrina Christi. Ergo pietas non se extendit determinate ad aliquas speciales personas.

Q 3 Præterea, Multae sunt aliae in humanis rebus communicationes, præter consanguineorum & concinuium communicationem: ut patet per Philosophum in 8. Ethic. * Et super quamlibet earum aliqua amicitia fundatur, quae videtur esse pietatis virtus: ut dicitur glossa 2. ad Timotheum 3. super illud, Habentes quidem speciem pietatis. Ergo non solum ad consanguineos & concinuios pietas se extendit.

SE D contra est, quod Tullius dicit * in sua rhetorica, quod pietas est per quam sanguine iunctis, patriæque beneuolis officium, & diligens tribuitur cultus.

RESPONDEO dicendum, quod homo efficitur diuersimodè alijs debitor, secundum eorum diuersam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta. In vtroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi & gubernationis primum principium. Secundariò verò nostri esse & gubernationis principia sunt parentes & patria, à quibus, & in qua nati & nutriti sumus. Et ideò post Deum est homo maximè debitor parentibus & patriæ. Vnde sicut ad religionem pertinet cul-

tum Deo exhibere, ita secundario gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus & patriæ. In cultu autem parentum includitur cultus omnium consanguineorum: quia etiam consanguinei ex hoc dicuntur quod ex eisdem parentibus processerunt: ut patet per Philosophum in 8. Ethic. * In cultu autem patriæ intelligitur cultus omnium conciuum, & omnium patriæ amicorum. Et ideo ad hos pietas principaliter se extendit.

li. 8. c. 12.
tom. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod in maiori includitur minus. Et ideo cultus qui Deo debetur, includit in se, sicut aliquid particulare, cultum qui debetur parentibus. Unde dicitur Malach. 1. Si ego pater, ubi est honor meus? Et ideo nomen pietatis etiam ad diuinum cultum refertur.

Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit in 10. de ciuit. Dei, More vulgi nomen pietatis etiam in operibus misericordie frequentatur. Quod ideo arbitror euenisse, quia hæc fieri precipue mandat Deus, quæ sibi præ sacrificijs placere testatur: ex qua consuetudine factum est, ut & Deus ipse pius dicatur.

li. 10. c. 2.
à medio
tom. 5.

Ad tertium dicendum, quod communicationes consanguineorum & conciuum magis referuntur ad principia nostri esse, quam aliæ communicationes. Et ideo ad has nomen pietatis magis extenditur.

A R T I C. I I. *Utrum pietas exhibeat parentibus sustentationem?*

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod pietas non exhibeat parentibus sustentationem. Ad pietatem enim videtur pertinere illud præceptum decalogi, Honora patrem tuum & matrem tuam. Sed ibi non præcipitur nisi honoris exhibitio. Ergo ad pietatem non pertinet sustentationem parentibus exhibere.

336

¶ 2 Præterea, illis homo debet thesaurizare, quos tenetur sustentare. Sed secundum Apostolum, ut habetur 2. ad Cor. 12. filij non debent thesaurizare.

K k 3 pa-

parentibus. Ergo non tenentur eos per pietatem sustentare.

ar. prac. ¶ 3. Præterea, Pietas non solum extendit se ad parentes, sed etiam ad alios consanguineos, & conciuos, ut dictum est *. Sed non tenetur aliquis omnes consanguineos & conciuos sustentare. Ergo nec etiam tenetur ad sustentationem parentum.

S E D contra est, quod dominus Matth. 15. redarguit Phariseos, quod impediabant filios, ne parentibus sustentationem exhiberent.

R E S P O N D E O dicendum, quod parentibus & conciuibus aliquid debetur dupliciter. Vno modo per se. Alio modo per accidens. Per se quidem debetur eis id quod decet patrem, in quantum pater est: qui cum sit superior, quasi principium filij existens, debetur ei à filio reuerentia & obsequium. Per accidens autem aliquid debetur patri, quod decet eum accipere secundum aliquid quod ei accidit: puta si sit infirmus, quod visitetur, & eius curationi intendatur; & si sit pauper, quod sustentetur: & sic de alijs huiusmodi, quæ omnia sub debito obsequio continentur. Et ideo * Tullius dicit, quod pietas exhibet & officium & cultum: ut officium referatur ad obsequium, cultus verò ad reuerentiã siue honorem: quia ut dicit Aug. in 10. de ciuit Dei, Dicimur colere homines, quos honorificatione, vel recordatione, vel presentia frequentamus.

* lib. 2. de Inuent. fol. 4. ante fin. lib. 10. c. 1 in medio, 10. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod in honoratione parentum intelligitur omnis subuentio quæ debet parentibus exhiberi, ut Dominus interpretatur Matth. 15. Et hoc ideo, quia subuentio fit patri ex debito, tamquam maiori.

Ad secundum dicendum, quod quia pater habet rationem principij, filius autem habet rationem à principio existentis: ideo per se patri conuenit, ut subueniat filio: & propter hoc non solum ad horam debet ei subuenire, sed ad totam suam vitam: quod est insaurizare. Sed quod filius aliquid conferat patri, hoc est

est per accidens, ratione alicuius necessitatis instans, in qua tenetur ei subuenire, non autem thesaurizare, quasi in longinquum: quia naturaliter non parentes filiorum, sed filij parentum sunt successores.

Ad tertium dicendum, quod cultus & officium, ut Tullius dicit *, debetur omnibus sanguine iunctis, & patriz beneuolis. Non tamen æqualiter omnibus, sed præcipuè parentibus; alijs autem secundum propriam facultatem, & decentiam personarum.

ARTIC. III.

Vtrum pietas sit specialis virtus ab alijs distincta?

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod pietas non sit specialis virtus ab alijs distincta. Exhibere enim obsequium & cultum aliquibus, ex amore procedit. Sed hoc pertinet ad pietatem. Ergo pietas non est virtus à charitate distincta.

¶ 2 Præterea, Cultum Deo exhibere, est proprium religionis. Sed etiam pietas exhibet cultum Deo, ut dicit August. * 10. de ciuit. Dei. Ergo pietas non distinguitur à religione.

¶ 3 Præterea, Pietas quæ exhibet cultum & officium patriæ, videtur esse idem cum iustitia legali, quæ respicit bonum commune. Sed iustitia legalis est virtus generalis, ut patet per Philosoph. in 5. ethicor. * Ergo pietas non est virtus specialis.

SED contra est, quod ponitur à Tullio † pars iustitiæ.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua virtus specialis est, ex hoc quod respicit aliquod obiectum secundum aliquam specialem rationem. Cum autem ad rationem iustitiæ pertineat, quod debitum alij reddat: ubi inuenitur specialis ratio debiti alicui personæ, ibi est specialis virtus. Debetur autem aliquid alicui specialiter, quia est connaturale principium, producens in esse, & gubernans: Hoc autem principium respicit pietas, in quantum parentibus, & patriæ, & his qui ad hæc ordinantur, officium

K k 4 & cul-

* li. 2. de Inuit in fol. 4. ante med. tom. 5.

537

lib. 10. c. 1. to. 5.

li. 5. ethi. c. 1. et 2. † li. 2. de Inuit in fol. 4. ante fin. l. b.

& cultum impendit: & idè pietas est specialis virtus.

Ad primum ergo dicendum, quòd sicut religio est quædam protestatio fidei, & spei, & charitatis, quibus homo primordialiter ordinatur in Deum: ita etiam pietas est quædam protestatio charitatis, quam quis habet ad parentes & ad patriam.

Ad secundum dicendum, quòd Deus longè excellentiori modo est principium essendi & gubernationis, quàm pater vel patria: & idè alia virtus est religio, quæ cultum Deo exhibet, à pietate, quæ exhibet cultum parentibus & patriæ. Sed ea quæ sunt creaturarum, per quædam superexcellentiæ & causalitatem transferuntur in Deum, ut Dionys. dicit in lib. * de div. nom. Vnde per excellentiam pietas cultus Dei nominatur, sicut & Deus excellenter dicitur pater noster.

*Ex cap. 1.
habetur.*

Ad tertium dicendum, quòd pietas se extendit ad patriam, secundum quod est nobis quoddam essendi principium. Sed iustitia legalis respicit bonum patriæ, secundum quod est bonum commune. Et idè iustitia legalis magis habet quòd sit virtus generalis, quàm pietas.

ARTIC. IV.

Vtrum occasione religionis sint prætermittenda pietatis officia in parentes?

538

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd occasione religionis sint prætermittenda pietatis officia in parentes. Dicit enim Dominus Luc. 14. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Vnde & in laudem Iacobi, & Ioannis, Matt. 4. dicitur, quòd relictis rebus & patre, secuti sunt Christum. Et in laudem Leuitarum dicitur Deuter. 33. Qui dixit patri suo & matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos; & nescierunt filios suos: hi custodierunt eloquium tuum. Sed ignorando parentes & alios consanguineos, vel etiam odiendo eos,

eos, necesse est quod prætermittantur pietatis officia. Ergo propter religionem officia pietatis sunt prætermittenda.

¶ 2 Præterea, Matth. 8. & Luc. 9. dicitur, quod Dominus dicenti sibi, Permite me primum ire & sepelire patrem meum, respondit, Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: Tu autem vade, & annuntia regnum Dei: quod pertinet ad religionem. Sepultura autem patris pertinet ad pietatis officium. Ergo pietatis officium est prætermittendum propter religionem.

¶ 3 Præterea, Deus per excellentiam dicitur pater noster. Sed sicut per pietatis obsequia colimus parentes, ita per religionem colimus Deum. Ergo prætermittenda sunt pietatis obsequia propter religionis cultum.

¶ 4 Præterea, Religiosi tenentur ex voto, quod transgredi non licet, suæ religionis observantias implere, secundum quas suis parentibus subvenire impediuntur: tum propter paupertatem, quia proprio carent: tum etiam propter obedientiam, quia sine licentia suorum prælatorum eis claustrum exire non licet. Ergo propter religionem prætermittenda sunt pietatis officia in parentes.

SED contra est, quod Dominus Matth. 15. redarguit Phariseos, qui intuitu religionis honorem parentibus debitum subtrahere docebant.

RESPONDEO dicendum, quod religio, & pietas sunt duæ virtutes. Nulla autem virtus alij virtuti contrariatur, aut repugnat: quia secundum Philosoph. * in predicamentis, Bonum non est bono contrarium. Unde non potest esse quod pietas, & religio se mutuo impediant, ut propter actum unius actus alterius excludatur. Cuiuslibet enim virtutis actus, ut ex supra dictis patet †, debitis circumstantiis limitatur: quas si prætereat, iam non erit virtutis actus, sed vitij. Unde ad pietatem pertinet officium, & cultum parentibus exhibere; secundum debitum modum. Non est autem debitus modus, ut plus homo tendat ad colen-

*In ca. de
oppositis,
nō remo-
dē à fine.
Et lib. 2.
Topic. c. 3
† 1. 2. q.
7. a. 2. c.
9. 18. a. 3.*

* in Luc.
12. in ti.
De spiri-
tuali in-
tellectu e-
ius quod
Dominus
dixit, t. 5
† ad He-
liodor. de
laude vi-
tae solita-
ris, non
procul à
prin. t. 1.
* Ho. 37.
in Euāg.
non mul-
tū procul
à prin.

colendum patrem, quam ad colendum Deum. Sed si-
cut Ambros. * dicit super Luc. Necessitudini generis,
diuinæ religionis pietas antefertur. Si ergo cultus pa-
rentum abstrahat nos à cultu Dei, iam non esset pie-
tatis, parentum insistere cultui contra Deum. Vnde
Hieron. dicit in epist. ad Heliodorum, † Per calcam
perge patrem, per calcam perge matrem, ad vexil-
lum crucis euola: summum genus pietatis est in hac
re fuisse crudelem. Et ideo in tali casu dimittenda
sunt officia pietatis in parentes, propter diuinum re-
ligionis cultum. Si verò exhibendo debita obsequia
parentibus non abstrahamur à diuino à cultu, hoc
iam pertinebit ad pietatem: & sic non oportebit pro-
pter religionem, pietatem deserere.

Ad primum ergo dicendum, quòd Gregor. * expo-
nens illud verbum Domini, dicit quòd parentes, quos
aduersarios in via Dei patimur, odiendo, & fugiendo
nescire debemus. Si enim parentes nostri nos prouo-
cent ad peccandum, & abstrahant nos à cultu diuino,
debemus quantū ad hoc eos deserere, & odire. Et hoc
modo dicuntur Leuitæ suos consanguineos ignorasse:
quia idololatriæ secundum mandatum domini nomi-
pepercerunt, vt habetur Exod. 32. Iacobus autem &
Ioannes laudantur ex hoc quòd sunt secuti Dominum,
dimisso parente: non quia eorum pater eos prouoca-
ret ad malum, sed quia aliter æstimabant ipsum posse
vitam transigere, eis Christum sequentibus.

Ad secundum dicendum, quòd dominus ideo pro-
hibuit discipulum à sepultura patris, quia sicut Chrys-
dicit *, Per hoc eum dominus à multis malis eripuit,
puta, lucibus, & mæroribus, & alijs quæ hinc expe-
ctantur. Post sepulturam enim erat necesse & testa-
menta scrutari, & hæreditatis diuisionem, & alia hu-
iusmodi, & præcipue quia alij erant qui complere po-
terant huius funeris sepulturam. Vel sicut Cyrillus ex-
ponit super * Luc. discipulus ille non petijt quòd pa-
trem iam defunctum sepeliret, sed adhuc viuentem in
senectute sustentaret, vique quo sepeliretur. Quod Do-
minus

Ho. 28 in
Matt. nō
remotē à
s. 10. 2.

* in Luc.
cap. 9.

minus non concessit : quia erant alij qui eius curam habere poterant, linea parentelæ astricti.

Ad tertium dicendum , quòd hoc ipsum quod parentibus carnalibus ex pietate exhibemus , in Deum referimus : sicut & alia misericordiæ opera, quæ quibuscumque proximis impendimus , Deo exhibita videntur, secundum illud Matth. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Et ideò si carnalibus parentibus nostra obsequia sunt necessaria , vt sine his sustentari non possint, nec nos ad aliquid contra Deum inducant : non debemus intuitu religionis eos deferere. Si autem sine peccato eorum obsequijs vacare non possumus , vel etiam si absque nostro obsequio possunt sustentari: licitum est eorum obsequia prætermittere ad hoc, quòd amplius religioni vacemus.

Ad quartum dicendum , quòd aliud dicendum est de eo qui est adhuc in seculo constitutus; & aliud de eo qui iam est in religione professus. Ille enim qui est in seculo constitutus, si habet parentes, qui sine ipso sustentari non possunt, non debet eis relicta religionem intrare: quia transgredereetur præceptum de honoratione parentum. Quamuis quidam dicant quòd etiam in hoc casu licitè posset eos deferere, eorum curam Deo committens. Sed si quis rectè consideret, hoc esset tentare Deum: cum habens ex humano consilio quid ægeret, periculo parentes exponeret, sub spe diuini auxilij. Si verò sine eo parentes vitam transigere possent, licitum esset ei, desertis parentibus religionem intrare : quia filij non tenentur ad sustentationem parentum, nisi causa necessitatis, vt dictum est *. Ille verò qui iam est in religione professus, reputatur iam quasi mortuus mundo. Vnde non debet occasione sustentationis parentum, exire claustrum, in quo Christo conspeditur, & se iterum secularibus negotijs implicare. Tenetur tamen, salua sui prælati obedientia, & suæ religionis statu, pium studium adhibere, qualiter eius parentibus subueniatur.

In corp.
ar & ar.
2.

QVÆ-